

УДК 338.246.2:339.137:621

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Безнощенко Н.О.

Сформовано авторське визначення поняття «конкурентоспроможність підприємства» та виділено основні чинники, що на неї впливають. Надано визначення поняття «забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства» та визначено його головні аспекти. Розглянуто організаційно-економічні заходи, спрямовані на забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства.

Постановка проблеми. Кризова ситуація в економіці України ще раз висвітила критичні для безпеки країни чинники: однобічність розвитку промислового виробництва з перекилом на сировинні галузі, а саме на металургію, нафтохімію та послуги з транспортування нафти і газу; експортна спрямованість переважно на ринок Росії; нерозвиненість внутрішнього ринку; мала питома вага вітчизняного машинобудування в загальному обсязі промислового виробництва (14 %) і, як наслідок, неадекватне зростання імпорту з величезними кредитними запозиченнями за кордоном.

Для подальшого промислового розвитку країни простого шляху не існує і потрібна багаторічна наполеглива державна політика структурних перетворень. У той же час є необхідним випереджаюче зростання обсягу машинобудування, тому що саме воно визначає виробничий потенціал країни. Тому машинобудування України має перетворитись у конкурентоспроможний, ефективний, високотехнологічний і сприйнятливий до інновацій комплекс, що динамічно розвивається, інтегрований у систему міжнародного розподілу праці [1, с. 39, 40].

Це зумовлює необхідність вирішення наступних завдань:

- підвищення конкурентоспроможності промислової продукції;
- поліпшення забезпеченості висококваліфікованими науковими і робочими кадрами;
- підвищення інвестиційної привабливості промислових підприємств;
- розширення ринків збуту промислової продукції;
- реструктуризація промислового комплексу.

Аналіз останніх досягнень і публікацій. Дослідженням конкурентоспроможності підприємства, в свій час, займались багато вчених, починаючи з робіт А. Сміта, Д. Рікардо, Дж. С. Мілля, К. Маркса, Ф. Еджоурта, К. Вікселя, Дж. Робінсон, Дж. Кейнса, Й. Шумпетера, А. Лернера та закін-

чуючи працями їх послідовників. Серед сучасних наукових підходів щодо визначення конкурентоспроможності промислових підприємств та її забезпечення слід виділити наукові праці Азоева Г.Л., Бельтюкова Є.А., Буркинського Б.В., Бутенко А.І., Гетьман О.О., Градова А.П., Гринчуцького В.І., Довгань Л.Є., Зав'ялова П. С., Ковальова А. І., Макконнелла К., Маліцького Б. А., Маршалла А., Немцова В.Д., Оберемчука І.О., Осіпова В.М., Піддубної Л.І., Портера М., Райзберга Б. А., Спірідонова І. А., Фатхутдінова Р.А., Федулової Л.І., Хамініч С., Чубай В.М., Шаповал В.М., Юданова А. Ю., Яковлева А.І. та ін.

Однак, не зважаючи на велику кількість робіт, присвячених даній проблемі, єдиної концепції та механізму забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств не знайдено. Величезна різноманітність наукових підходів вносить певну неоднозначність у визначенні факторів впливу та заходів по забезпеченню конкурентоспроможності.

Метою статті є обґрунтування необхідних організаційно-економічних заходів, які сприятимуть забезпеченню конкурентоспроможності промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу. Існує велика кількість трактувань поняття конкурентоспроможності підприємства [2, 3, 4, 5, 6 тощо].

Проаналізувавши їх та з огляду на пріоритетність інноваційного розвитку економіки України й необхідності переходу до нового технологічного укладу (5-6), можна запропонувати наступне визначення: конкурентоспроможністю підприємства є ступінь переваги підприємства відносно інших підприємств даної галузі всередині країни та поза її межами за такими характеристиками, як: рівень техніки та технології, форми організації процесів, рівень стратегічного і поточного планування, якість продукції та виробництва, якість систем управління, комунікації, навички та знання персоналу, інформаційне та ресурсне забезпечення тощо, та можливість утримання протягом тривалого періоду часу даних конкурентних переваг.

Конкурентоспроможність продукції й конкурентоспроможність підприємства співвідносяться між собою як частина й ціле. Можливість підприємства конкурувати на певному товарному ринку безпосередньо залежить від конкурентоспроможності товару, а також від сукупності економічних методів управління діяльністю підприємства, що мають вплив на результати конкурентної боротьби.

Оскільки конкурентоспроможність підприємства характеризує ступінь реалізації потенційних можливостей підприємства по надбанню та утриманню впродовж тривалого періоду часу конкурентної переваги, то під конкурентоспроможністю слід розуміти не лише поточну ефективність, але і динаміку пристосування підприємства до змінних умов зовнішнього середовища.

Причини (суттєві обставини), що частково впливають на рівень та характер конкурентоспроможності підприємства, або ж повністю визначають його є чинниками конкурентоспроможності. Найбільш поширеними

є їх виокремлення, що ґрунтуються на класифікаційних ознаках, які наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація чинників конкурентоспроможності (КСП) підприємства [7, с. 332]

Класифікаційна ознака	Групи чинників
Місце виникнення	внутрішні зовнішні
Сфера походження	науково-технічні організаційно-економічні соціальні екологічні політичні
Характер чинника	загальні специфічні індивідуальні
Тривалість дії	постійні тимчасові
Ступінь взаємообумовленості	незалежні похідні
Ступінь корисності	стимулюючі дестимулюючі
Роль у забезпеченні КСП підприємства	основні другорядні

Слід зазначити, що чинники формування конкурентоспроможності підприємства діють системно, а не ізольовано, що підсилює наслідки впливу кожного окремо взятого чинника.

В сучасних умовах функціонування промислових підприємств вважаємо за необхідне запропонувати авторську класифікацію, згідно якої основні чинники конкурентоспроможності залежно від сфери діяльності, у якій вони формуються поділяються на:

1) техніко-технологічні, що діють на конкурентоспроможність підприємства та показують стан його технологічної, виробничої й науково-дослідної бази, а також споживчі властивості продукції, що покликані задовольняти попит споживача. Від рівня даної групи чинників залежить можливість підприємства виробляти продукцію, що здатна конкурувати із кращими світовими зразками. Так економічність, довговічність, ремонтпридатність та безпека експлуатації характеризують промислову продукцію, а їх високий рівень забезпечує конкурентоспроможність продукції на ринку;

2) фінансово-економічні, до яких відносяться:

- цінові параметри продукції: ціна покупки та ціна споживання;
- фактори, що визначають рівень конкурентоспроможності господарської діяльності підприємства: рентабельність, коефіцієнт автономії, фінансова стійкість, продуктивність праці тощо;

– маркетингові фактори: популярність і репутація підприємства, популярність торгової марки підприємства, ефективність роботи збутової системи, наявність мережі сервісного обслуговування, характеристики пакування, ефективність реклами та системи стимулювання збуту, орієнтація діяльності підприємства на задоволення попиту споживачів й підвищення рівня власної конкурентоспроможності;

3) організаційно-управлінські, що включають: тип організаційної структури управління (ОСУ), організацію виробничого процесу, організацію праці та збутової діяльності, організацію контролю якості продукції, адаптаційні можливості, гнучкість та гомеостатичність підприємства, гнучкість та раціональність ОСУ, стиль та методи управління тощо.

Ці чинники мають комплексний вплив на конкурентоспроможність підприємства та мають розглядатися у взаємозв'язку.

Таким чином, на рівні підприємства, процес забезпечення конкурентоспроможності має стати невід'ємним етапом стратегічного управління, бо він пов'язаний з вирішенням проблеми найшвидшого досягнення запланованих результатів в умовах мінливого внутрішнього середовища і ситуації на ринку.

Тому вважаємо за необхідне запропонувати авторське визначення поняття «забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства», як сукупності заходів і засобів керуючої підсистеми, що використовуються для здійснення впливу на керовану підсистему для створення умов, сприяючих підвищенню конкурентних можливостей, зміцненню конкурентних позицій на вітчизняному і світовому ринках та забезпеченню стійкого розвитку промислового підприємства.

Для досягнення довготривалого успіху робота по забезпеченню конкурентоспроможності промислового підприємства має здійснюватися в усіх сферах та по всіх аспектах його діяльності (див. рис. 1): інноваційному, виробничому, управлінському, кадровому та організаційно-культурному, фінансовому, маркетинговому.

Процес забезпечення конкурентоспроможності, на нашу думку, має бути безперервним кругообігом дій в межах головних аспектів від інноваційного до маркетингового (на рис. 1 показаний стрілочками), що спрямований на досягнення встановлених цілей підприємства та підтримання його високої конкурентної позиції.

Досвід роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних компаній підтверджує, що в сучасній конкурентній боротьбі виграє той, хто постійно аналізує і бореться за свої конкурентні позиції, забезпечує системний підхід до розробки організаційно-економічних заходів, направлених на досягнення високої конкурентоспроможності підприємства і підвищення його адаптаційних властивостей.

Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення конкурентоспроможності підприємства – це необхідні організаційні, економічні і техніко-технологічні заходи в їх взаємозалежності, реалізація яких сприяє результативному здійсненню управлінських рішень в даній сфері діяльності.

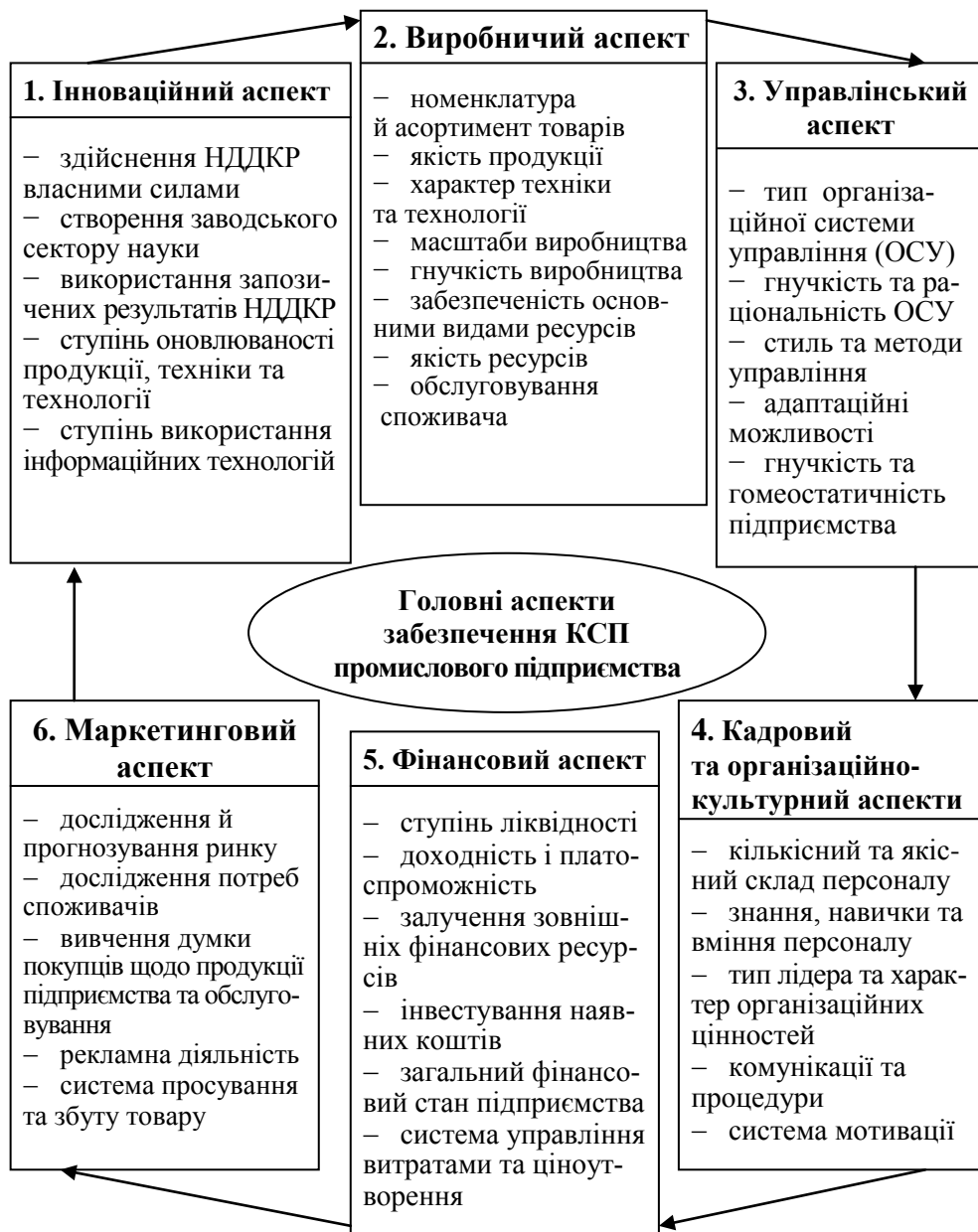

Рис. 1. Головні аспекти забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства
[узагальнено автором]

Таким чином, до організаційно-економічних заходів, спрямованих на забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства можна віднести наступні: активізація інвестиційної і інноваційної діяльності; вдосконалення системи управління персоналом і трудовою мотивацією;

технічне переозброєння підприємства; вибір конкурентних стратегій розвитку; підвищення конкурентоспроможності, впровадження систем управління якістю і їх сертифікація; вдосконалення фінансового менеджменту; комплексний підхід до диверсифікації і планування виробництва; розробка заходів, спрямованих на ефективне використання виробничих і фінансових ресурсів; реорганізація системи обліку і аналізу витрат; вдосконалення інформаційного забезпечення управління конкурентоспроможністю підприємства; вдосконалення маркетингової орієнтації і зміцнення маркетингової служби; досягнення єдності всіх ланок і процесів управління в зовнішній і внутрішній політиці підприємства.

Висновки. Таким чином, забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств має стати пріоритетним напрямком державної політики та, в той же час, має бути безперервним кругообігом дій в межах головних аспектів діяльності підприємства (від інноваційного до маркетингового), що спрямований на досягнення встановлених цілей підприємства та підтримання його високої конкурентної позиції.

Література:

1. Ситніченко В. Стратегія розвитку машинобудування на основі системи збалансованих показників / В. Ситніченко // Стандартизація, сертифікація, якість. Науково-технічний журнал. – 2009. – № 1. – С. 39-44.
2. Оберемчук В. Ф. Стратегія підприємства : короткий курс лекцій / В. Ф. Оберемчук. – К. : МАУП, 2000. – 128 с.
3. Піддубний І.О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: Навчальний посібник / І. О. Піддубний, А. І. Піддубна. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2004. – 261 с.
4. Завьялов П. С. Маркетинг в схемах, рисунках, таблицях : учеб. пособ. / П. С. Завьялов. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 496 с.
5. Экономическая стратегия фирмы [Текст] : учебное пособие / под ред. А. П. Градова. – 2-е изд., испр. и доп. – СПб. : Спец. лит., 1999. – 589 с.
6. Енциклопедія бізнесмена, менеджера, економіста / Під ред. Р. Дяківа. – К.: Міжнародна економічна фундація, 2000. – 706 с.
7. Управління конкурентоспроможністю підприємства : [навч. посіб.] / [С. М. Клименко, О. С. Дуброва, Д. О. Барабась та ін.] – К.: КНЕУ, 2006. – 527 с.

Abstract

Beznoschenko N.O.

Organizational and economic measures to providing competitiveness of industrial enterprises

Author's definition of «competitiveness of enterprise» is formed and basic factors, that influence on it are identified. The definition of «providing of competitiveness of industrial enterprise» is given and its main aspects are determined. Organizational and economic measures, directed on providing of competitiveness of industrial enterprise are considered.